

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Любічанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	139
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ УКРАЇНІ X – XVI СТ.	141

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ДОБІР СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЗА РЕФОРМОВАНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ	144
<i>Афанасьєва Мар'яна Володимирівна</i> ЕЛЕМЕНТИ ПРОСТОЇ МОВИ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ	146
<i>Мишина Наталя Вікторівна</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ВИКОНАННІ РІШЕНЬ ЄСПЛ: НОВИЙ ПОГЛЯД В УКРАЇНСЬКОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ.....	149
<i>Батан Юрій Дмитрович</i> ЗАПОБІЖНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ.....	150
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ДОКТРИНІ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	153
<i>Волкова Дарія Євгенівна</i> ПОНЯТТЯ «СТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ» В ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	155
<i>Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ.....	157
<i>Панасюк Віта Миколаївна</i> ПРАВОВІ СТИМУЛИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВА ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ	159
<i>Ігнатова Анастасія Сергіївна</i> ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	162
<i>Козирь Дмитро Валерійович</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	163
<i>Бугаєнко Каріна Вікторівна</i> ЦИКЛІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ ПРОЦЕСІВ	166
<i>Матковський Микита Сергійович</i> ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	168

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

<i>Хашилатулла Бехруз</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛЬНЕ ПРАВО У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ РЕАЛІЯХ	171
<i>Аракелян Мінас Рамзесович</i> ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	173
<i>Сурілова Олена Олексіївна</i> СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	175
<i>Акіменко Юлія Юрійівна</i> ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС – КЛЮЧОВА УМОВА НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЕС.....	177
<i>Белогубова Оксана Олександрівна</i> РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ У ГЛОБАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ЄС	178
<i>Vladyshavska Viktoriia Viktorivna</i> REGARDING THE DECISIONS OF INTERNATIONAL JUDICIAL BODIES IN THE ASPECT OF THE IMPLEMENTATION OF THE STANDARDS OF INTERNATIONAL AGREEMENTS.....	180
<i>Войтович Павло Петрович</i> КРЕАТИВНІСТЬ У ПРАВІ ТА КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	182
<i>Грушко Мальвіна Валеріївна, Тошчакова Анна Сергіївна</i> РОЗСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	183
<i>Гриб Анна Миколаївна</i> UN HUMAN RIGHTS COUNCIL IN THE HUMAN RIGHTS PROTECTION MECHANISM.....	186

у національне законодавство України щодо національних меншин та судочинства дозволить національним меншинам вільно використовувати свої мови в судових процесах, що є важливим аспектом забезпечення їхніх прав.

Враховуючи важливість узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами, Україна демонструє прогрес у захисті прав національних меншин. Однак, існуюча розбіжність у термінології може створювати проблеми у правозастосуванні. Уніфікація термінології є необхідною для забезпечення правової ясності та ефективності захисту прав меншин. Імплементация статті 9 Європейської хартії регіональних мов або мов меншин у національне законодавство є важливою для забезпечення прав національних меншин у судовій системі. Це дозволить національним меншинам використовувати свої мови у судовому процесі, що сприятиме рівності та справедливості. Продовження реформ у законодавстві про національні меншини сприятиме підтримці культурного розмаїття та забезпеченню рівних прав для всіх громадян України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про національні меншини (спільноти) України : Закон України від 13.12.2022 р. № 2827-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20> (дата звернення: 04.03.2024).
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом : від 01.09.2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 21.03.2024).
4. Висновок Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу щодо проекту Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» : від 24.11.2022 р. № 8224. URL: <https://itd.rada.gov.ua/db872961-cd2c-4031-b85d-f19fde0d6af0> (дата звернення: 21.03.2024).
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 22.03.2024).

Ключові слова: захист прав людини; права людини; міжнародний захист прав людини; національні меншини; етнічнонаціональна політика.

Keywords: protection of human rights; human rights; international protection of human rights; national minorities; discrimination; language rights; educational rights; ethnonational politics.

Козирь Дмитро Валерійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Становлення та утвердження України як демократичної, незалежної та суверенної держави пов'язане насамперед із забезпеченням її національної безпеки. Сучасні проблеми та загрози призвели до тотальної еволюції економічної та соціальної системи світу, яка супроводжується зміною політичних конфігурацій. Аналізуючи об'єкти національної безпеки як об'єкт конституційного права (предмет правового регулювання), необхідно зазначити, що це суспільні відносини, які виникають у процесі захисту безпеки особи, суспільства і держави від зовнішнього та внутрішнього впливу, погроз в усіх сферах їх життєдіяльності та регулюються законом шляхом регулювання діяльності суб'єктів з метою забезпечення національної безпеки. Слід сказати, що одним із найпоширеніших і фундаментальних підходів до визначен-

ня національної безпеки є захист життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Українські вчені О. Бодрук, О. Гончаренко, Є. Лисицин у своїх дослідженнях проблем національної безпеки визначають це визначення так: рівень захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави.

Масове вторгнення Росії в Україну не поклало край українській демократії. Незважаючи на обмеження демократичних прав в умовах воєнного стану, що виправдано міжнародним правом в контексті широкомасштабного надзвичайного стану, демократичні інститути України продовжують функціонувати [7]. За словами В. І. Бакуна, «... якщо тривають певні дискусії про природу української демократії після війни, про демократію під час війни говорять мало. Але те, що відбувається зараз, впливає на те, що буде після війни» [2, с. 12]. Велика війна це серйозне випробування для будь-якої демократичної країни.

Професор О. В. Батанов наголошує, що «... в умовах викликів сьогодення права людини стали не лише однією з головних проблем правової доктрини, а й практики застосування конституційних прав, особливо в частині природи та феномену конституційних прав, державна влада в цілому і, насамперед, муніципальна влада, в тому числі її принципи, завдання і завдання, основні напрями процесів децентралізації, здійснення соціальної, економічної та культурної політики в селах, селищах і містах, боротьба з екологічними загрозами на муніципальний рівень, розвиток цифрової спроможності територіальних громад тощо» [3, с. 20]. Тобто врегульовано важливість забезпечення захисту прав людини на міжнародному та національному рівнях, насамперед конституційно, і вважаємо, що уявлення про цінність людської особистості, її прав та свободи, життя та гідності, на місцевому рівні – в рамках місцевого самоврядування стають більш помітними та прискорюються процеси інституціоналізації муніципальної влади. Адже визнання та становлення місцевого самоврядування в Україні, глибокі економічні та політичні зміни в суспільстві та становлення нової демократичної держави в цьому контексті безпосередньо пов'язані з розробкою та практичним впровадженням принципово нових підходів до людства. Вони мають право вирішувати загальнодержавні, регіональні та місцеві проблеми в цій сфері. В. П. Хорбатенко наголошує, що «... місцеве самоврядування має створювати умови для формування в територіальних громадах і суспільстві в цілому почуття громадянськості – однієї з головних цінностей, які лежать в основі суспільства» [4].

З початком реформ децентралізації в Україні основна відповідальність за розвиток суспільства, створення та збереження ідеального середовища для життя його мешканців покладена на органи місцевого самоврядування. З початком повномасштабної російської агресії громади зіткнулися з новими викликами, зокрема занепадом економіки, обмеженими ресурсами та зміною потреб мешканців. У контексті процесу реабілітації окупованих громад (воєнний стан) залучення та співпраця органів місцевого самоврядування з населенням є особливо важливим для ефективного та швидкого відновлення умов для продуктивного життя громади. Ми погоджуємося з Н. Гринчук, що «... під час війни необхідні нові форми участі, робота з потребами людей, аналіз цих потреб і гуманітарна допомога, необхідно звернути увагу на те, що є групи, які не отримують взагалі допомоги. Аналіз роботи в громадах показує, що збереження існуючих стосунків є доцільним, оскільки мешканці готові брати участь у відновленні, дослідженні та виборі форм участі» [5, с. 103]. У процесі реконструкції більше залучення громадян, посилення їхньої ролі в прийнятті рішень, що сприяє прискоренню реконструкції мікрорайонів, покращення співпраці органів місцевого самоврядування з населенням, підвищення довіри до влади [6] має особливе значення. Досліджувані питання пов'язані з тимчасовою стратегічною перспективою існування та розвитку Української держави, після перемоги у війні з росією перед Україною на тривалий час постануть важливі стратегічні завдання відбудови суспільства та держави. Справді, хоча війна ще не закінчилася, людські, матеріальні та екологічні втрати України обчислюються не лише трільйонами гривень, а й тривалістю бойових дій та терористичними вибухами, вандалізмом, ракетами та знищенням безпілотниками, цивільної інфраструктури терито-

ріальних громад (ТГ). Українські вчені М. Баймуратов і Б. Кофман зазначають, що « ... їх масштаби неминуче збільшуватимуться, і це робить актуальним і контекстуальним питання повоєнної реконструкції – реінтеграції, відбудови, реставрації та реанімації територій з довоєнним інфраструктурним наповненням, так і самих ТГ, особливо в контексті відновлення та розвитку: – по-перше, людський склад та їх номенологічні характеристики (з відповідними кількісними та якісними характеристиками) (антропологічний фактор), – по-друге, їх функціональні та змістові характеристики, властивостей, щодо організації життєвого циклу індивіда, їх групи та колективу (фактор існування), – по-третє, особливості стабілізації та стабільності їх розвитку в економічних, фінансових, технологічних, екологічних, управлінських, кадрових та інших ресурсах (ресурс фактор); а також – по-четверте, їх політичну, правову та економіко-правову суб'єктність, відповідне нормативне та інституційне забезпечення тощо кордонів, а також людське суспільство, в якому вони живуть, та їхній життєвий цикл, – отже, розмір і оцінка як окремої людини, так і її груп, асоціацій місцевих жителів та всієї ТГ (фактор статусу) [1, с. 29–30]. Отже, можна сказати, що зазначені вище напрями є суб'єктивно-об'єктивним складом повоєнної відбудови України.

Діяльність щодо післявоєнної відбудови ТГ України має ґрунтуватися на вже апробованій у світовому досвіді парадигмі управління та діяльності в системі координат «донор-реципієнт», але в сучасних умовах з урахуванням широкого спектру предметів – учасників спеціалізованої діяльності, можливість формування якісно нових та інтенсивних форм міжнародного співробітництва з іноземними партнерами, яке може трансформуватися та розвиватися, насамперед, у форми спільного партнерства, спільного виробництва, цільової кооперації, спонсорства відповідних об'єктів реабілітації, фінансова підтримка окремих програм реконструкції територій (включаючи фінансові гарантії [8]), реалізація пілотних проектів, навчання муніципальних службовців майбутнім формам відновлення ТГ та їх комунального господарства тощо.

Використання запропонованого підходу та засобів співпраці сприятиме: – залученню мешканців до визначення пріоритетів у процесі ранньої реабілітації, що відображає інтереси всіх мешканців мікрорайону; – зміцнення солідарності, що сприяє ефективній співпраці та підвищенню рівня довіри місцевої влади та суспільства; – підвищення прозорості процесів відновлення шляхом обміну досвідом та поширення інформації про найкращі практики співпраці та залучення; – забезпечення ефективності та сталості заходів і програм відновлення та розвитку суспільств у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Баймуратов М., Кофман Б. Роль органів місцевого самоврядування у повоєнному відновленні територіальних громад. *Візії майбутнього: конституційний вимір повоєнного відновлення України та європейської інтеграції* : зб. матеріалів і тез II Маріупол. конст. форуму (м. Київ, 6 жовт. 2023 р.). Київ, 2023. С. 29–38.
2. Бакун В. І. Функціонування інститутів представницької демократії в умовах війни. *Національна безпека як конституційна цінність: сучасні виклики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Україна, 22 черв. 2023 р.) / редкол.: Т. М. Слінько [та ін.]. Харків, 2023. С. 12–14.
3. Батанов О. В. Людський вимір децентралізації в умовах викликів російсько-української війни. *Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 12 трав. 2023 р.) / [за наук. ред. О. В. Батанова, Р. Б. Бедрія] ; ЛНУ ім. Івана Франка. Київ ; Львів ; Щецин, 2023. С. 19–29.
4. Горбатенко В. П. Громадянськість // *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. Київ, 1998. Т. 1 : А–Г. С 647.
5. Гринчук Н. Інструменти партисипативної оцінки потреб громад у процесі відновлення. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26–27 квіт. 2023 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ, 2023. С. 102–104.

6. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» / О. Гвоздік, Н. Чорногуб, Ю. Гвоздович [та ін.] ; Рада Європи. Київ, 2022. 40 с.
7. Огляд демократичних інститутів України під час війни. URL: <https://pravo.org.ua>
8. Одесу і Одеську область відбудують під патронатом Італії. URL: <https://budport.com.ua>

Ключові слова: конституційний вимір, місцеве самоврядування, національна безпека, післявоєнне відновлення, територіальні громади, умови війни.

Keywords: constitutional dimension, local self-government, national security, post-war reconstruction, territorial communities, conditions of war.

Бугаєнко Каріна Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри конституційного права*

ЦИКЛІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний розвиток держави та суспільства можна охарактеризувати такою ознакою, як циклічність. Загалом, ідеї циклічного розвитку права та держави проявляються ще у роботах античних філософів (Платон, Арістотель), представників просвітництва та Нового часу (Н. Макіавеллі, Г. Гегель, А. Тойнбі), та вчених новітнього періоду (М. Я. Данілевського, Л. М. Гумільова).

Відповідно до сучасного тлумачного словника української мови, цикл є 1) сукупністю взаємозв'язаних явищ, процесів, робіт, яка створює закінчене коло дій протягом певного проміжку часу; 2) послідовним рядом чого-небудь [1]. Як звертає увагу О. В. Онуфрієнко, сучасні підходи до розуміння циклічності суспільних змін характеризуються феноменологічною спрямованістю, яка базується на переконанні авторів щодо очевидності існування соціальних циклів як феноменів, які можна спостерігати за допомогою чуттєвого сприйняття. Це означає рух через послідовно пов'язані фази, такі як криза, депресія, пожвавлення та підйом [2, с. 39]. Тобто, цикл можна представити як систему взаємозв'язаних подій (фаз, етапів), які повторюються протягом певного періоду часу. Такий підхід дозволяє краще розуміти розвиток суспільства через виявлення циклічних закономірностей у соціальних процесах.

В різних варіаціях циклічність можна простежити і в сучасній юриспруденції, зокрема, в межах інституту функціонування конституції. Конституція, як основний закон держави, проймає різні етапи розвитку, які можна розглядати як самостійні циклічні процеси. По-перше, процес створення конституції сам по собі може бути циклічним, адже включає фази обговорення, розробки, прийняття та прийняття змін до конституційного тексту, що може повторюватися у різні періоди історії держави (залежно від політичних процесів). По-друге, після прийняття конституції настає етап її застосування, який також може бути циклічним. Сюди доцільно віднести тлумачення конституційних норм Конституційним Судом України, їх адаптацію до змін у суспільстві та можливість змін у правовій практиці з часом.

Досить відомою у даному контексті є концепція конституційної циклічності, запропонована А. Медушевським. На думку автора, конституційна циклічність виявляється у різних аспектах, зокрема у повторюваності конституційного розвитку у різних країнах, закономірностях прийняття та внесення змін до конституції. Вченим в межах даної концепції виокремлено стадії конституційних циклів, серед яких: 1) початкова стабільність системи (відповідність системи внутрішнім та зовнішнім вимогам оточуючого середовища); 2) ерозія конституційного консенсусу (застарілі параметри системи перестають підтримувати існуючий порядок); 3) актуалізація кризи (руйнування порядку та поширення нестабільності, що можна охарак-